

OLYMPIATOPPEN

Kosthold - for unge idrettsutøvere

Ernæringsavdelingen, Olympiatoppen
2006

Rebekka og Martin

Dette er Rebekka og Martin. De er unge idrettsutøvere som driver med langrenn og fotball. De har mange spørsmål om kosthold i forhold til trening. Det første de lurer på er hvorfor mat er spesielt viktig for idrettsutøvere?

Mat er kroppens drivstoff

- Mat gir kroppen næringsstoffer
- Næringsstoffene forbrenner i cellene og gir kroppen energi
- Energi gir kroppen drivstoff
- Trening er muskelarbeid som øker behovet for energi
- Trening øker behovet for mat og næringsstoffer

Mat = viktige næringsstoffer

- Karbohydrater
  - Gir kroppen energi og fiber
- Fett
  - Gir kroppen energi og livsnødvendige fettsyrer
- Protein
  - Gir bygningsmateriale til muskler og vev
- Vitaminer
  - Er livsnødvendige stoffer som hjelper kroppen til å bruke de andre næringsstoffene på riktig måte
- Mineraler
  - Er livsnødvendige stoffer som er med på å bygge og vedlikeholde kroppen

Trening = økt behov

- Trening øker behovet for energi og næringsstoffer
- Ved å spise mat som inneholder alle næringsstoffene, får du mer energi og mer utbytte av treningen din
- Du kan trene lenger og hardere og dermed blir du en bedre idrettsutøver

OLYMPIATOPPEN

Karbohydrat

Rebekka lurer på:

***Hvorfor er
karbohydrater
så viktig for
idrettsutøvere?***

Karbohydrat

- Karbohydrater er viktig fordi de gir musklene rask energi slik at du klarer å løpe raskt, klatre fort, løfte tungt og hoppe høyt
- Under middels til hard trening er karbohydrater kroppens viktigste energikilde
- Derfor trenger idrettsutøvere mye karbohydrat

Spis mye karbohydratrik mat

- Spis minst 2 måltider med brødmatt eller kornblandinger daglig
- Skjær tykke brødkiver
- Drikk melk og juice til brød- og kornmåltider
- Spis poteter, ris eller pasta til middag
- Spis alltid grønnsaker til middag
- Bruk frukt som mellommåltid
- Spis frukt etter trening

Sukker

Rebekka har hørt at sukker er et karbohydrat, og lurer på:

Trenger idrettsutøvere dermed mye sukker?

Sukker - Godteri

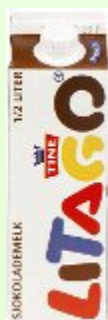
- Sukker er et karbohydrat, men inneholder ingen av de andre næringsstoffene vi trenger. Så det er ikke sunt å spise seg mett på bare sukkerholdig mat.
- Trenger man ikke karbohydrater når man trener?
  - Jo, det gjør man, men det kan man få gjennom å spise brødmat, kornblandinger, frukt og juice.
- Det finnes sunnere alternativer til godteri;
  - For eksempel; tørket frukt, nøtter, yoghurt, bær og frukt

Sukker - Brus

- Brus inneholder mye sukker.
- Dette er det vi kaller "tomme kalorier" ettersom det vil gi kroppen energi, men ingen andre av de viktige næringsstoffene.

Sammenligning:

1/2 liter brus	25 sukkerbiter
1/2 liter litago sjokolademelk	10 sukkerbiter
1/2 liter smak sjokolademelk	2 sukkerbiter

OLYMPIATOPPEN

Protein

Martin lurer på om det er andre næringsstoffer som maten bør inneholde:

Er protein og fett viktig for idrettsutøvere?

Protein

- Protein er kroppens byggesteiner
- Proteinets hovedfunksjoner er å bygge opp og reparere celler og vev, f. eks muskler
- Idrettsutøvere som er i vekst og trener mye, trenger mer protein enn de som ikke trener
- Spis derfor litt protein til hvert måltid

Spis nok proteinrik mat

- Bruk melk eller yoghurt til brød- og kornmåltidene
- Spis gjerne proteinrike pålegg som kokt skinke, kyllingpålegg, fiskepålegg og egg på brødsnivene
- Spis fisk, kylling eller kjøtt til middag
- Speilegg, omelett eller kokt egg kan være raske middagsalternativer
- Bruk yoghurt, drikeyoghurt og smoothies som mellommåltider

Fett

Fett er viktig fordi

- Viktig energikilde under lange treningsøkter
- Inneholder livsnødvendige fettsyrer og vitaminer
- Isolerer og støtter indre organer

Det er 2 typer fett

1) Sunt fett = umettet fett

- tran
- fet fisk og fiskepålegg
- myk margarin
- oljer (f. eks olivenolje)
- nøtter
- avocado

2) Usunt fett = mettet fett

- helmelk
- ost
- rømme
- smør
- fett i kjøttdeig og pølser
- kjeks og kaker
- potetgull og pommes frites

Velg det beste fett

- Du bør velge mest
  - Fet fisk (laks, ørret, sild, makrell)
  - Fiskepålegg
  - Rent kjøtt som f. eks kylling
  - Olje
  - Myk margarin
  - Nøtter

- Du bør velge minst
  - Smør
  - Helmelk
  - Fet ost
  - Kjøttdeig og pølser
  - Potetgull og pommefrites
  - Kjeks og kaker

Frukt og grønnsaker

Martin er usikker på en ting:

*Hvor mye
frukt og
grønnsaker
må jeg
egentlig spise
hver dag?*

Frukt og grønnsaker

- Frukt og grønnsaker inneholder viktige næringsstoffer og antioksidanter:
  - Som forebygger sykdom
  - Som er gunstige ved trening
- Idrettsutøvere, og alle andre, bør spise fem porsjoner frukt og grønnsaker hver dag!

5 frukt og grønt om dagen

- Du bør spise 5 porsjoner frukt og grønt hver dag
- Eksempel på 5 om dagen
  - 1 glass appelsinjuice om morgenen
  - 1 frukt til matpakken
  - 1 banan etter trening
  - 1 porsjon salat eller grønnsaker til middag
  - 1 middels stor gulrot som mellommåltid

Fruktsmoothie og fruktsalat

- Blå fløyel
  - 2 dl biola blåbærdrikk
  - 1 banan
  - 2 dl blåbær, frosset
- Gul drøm
  - 2 dl frossen frukt (melon, ananas el)
  - 2 dl melonyoghurt
  - 1 dl appelsinjuice
  - 1 banan

- Fruktsalat

- Del opp forskjellige frukter i små biter (f.eks eple, pære, melon, banan, drue) og ha i en stor bolle
- Ha gjerne i rosiner og/eller nøtter
- Serveres med yoghurt over eller ved siden av

OLYMPIATOPPEN

Kalsium

Rebekka lurer på:

Hvorfor det er viktig å drikke melk?

Melk og meieriprodukter = mye Kalsium

- Kalsium er viktig for skjelettet
- Alle unge idrettsutøvere bør drikke melk og spise ost hver dag
- Eksempel på bra kalsiuminntak
  - 2 glass melk
  - Ost på 2 brødsiver
  - 1 yoghurt som mellommåltid eller etter trening

Måltidsrytme

Hvor ofte bør jeg spise?

Spis ofte!

- Idrettsutøvere må spise ofte for å få i seg nok energi og for å prestere godt
- Spis 4 hovedmåltider hver dag
  - frokost
  - lunsj
  - middag
  - kveldsmat
- I tillegg kan du spise mellommåltider
  - brød, knekkebrød, frukt, gulrot, yoghurt
    - i et friminutt på skolen
    - etter skolen
    - etter trening
    - før du legger deg

En vanlig dag for Rebekka

- **FROKOST**
  - kl 07: kornblanding med melk, banan og kiwi
- **LUNSJ**
  - På skolen ca kl 11: matpakke med grovt brød, skolemelk og frukt
- **MELLOMMÅLTID**
  - Etter skolen: Yoghurt og tørket frukt og nøtter
- **MIDDAG**
  - kl 1530: Kjøtt med poteter og salat. Fruktsalat til dessert.
- **Fotballtrening kl 17-19**
- **MELLOMMÅLTID**
  - Banan og et glass melk
- **KVELDS**
  - Rundstykker med makrell i tomat og juice.

En vanlig dag for Martin

- **FROKOST**
  - Kl 0600 Havregrøt med rosiner og melk.
- Gå med aviser 0630-0730 (2 x i uken)
- **MELLOMMÅLTID**
  - Kl 0930 på skolen: Grovt rundstykke med pålegg.
- **LUNSJ**
  - Kl 1130 på skolen: Matpakke med grovt brød, skolemelk og frukt.
- **MELLOMMÅLTID**
  - Kl 15 når han kommer hjem fra skolen: Yoghurt med kornblanding.
- **Skitrening kl 16-18**
  - En banan like etter trening og drikkebelte med svak saft.
- **MIDDAG**
  - Kl 19: Pasta med kylling og wok-grønnsaker.
- **KVELDS**
  - Kl 21: Knekkebrød med brunost, melk og tørket frukt.

OLYMPIATOPPEN

Kosthold ved trening

Så hva bør vi egentlig spise før, under og etter trening da?

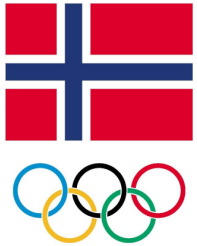

Spis og drikk før trening

- Spis et måltid 2-3 timer før trening
  - 2-3 brødsiver med ost og kjøttpålegg + 1 glass melk eller juice
  - Kornblanding med lettmelk og frukt
  - Havregrøt med lettmelk og fruktjuice
- Spis eller drikk et lite måltid 1 time før trening hvis du er litt sulten
  - Fruksalat med yoghurt
  - Fruksmoothies eller drikkeyoghurt
  - Frukt eller fruktjuice

Drikk (og spis) under trening

- Drikk på alle treningsøkter
- Drikk før du blir tørst!
- Bruk din egen drikkeflaske
- Drikk vann hvis treningsøkten varer i 1 time
- På harde treningsøkter som varer mer enn 1 time, bør du få i deg litt karbohydrat
  - Spis banan eller rosiner
  - Drikk svak saft eller sportsdrikke

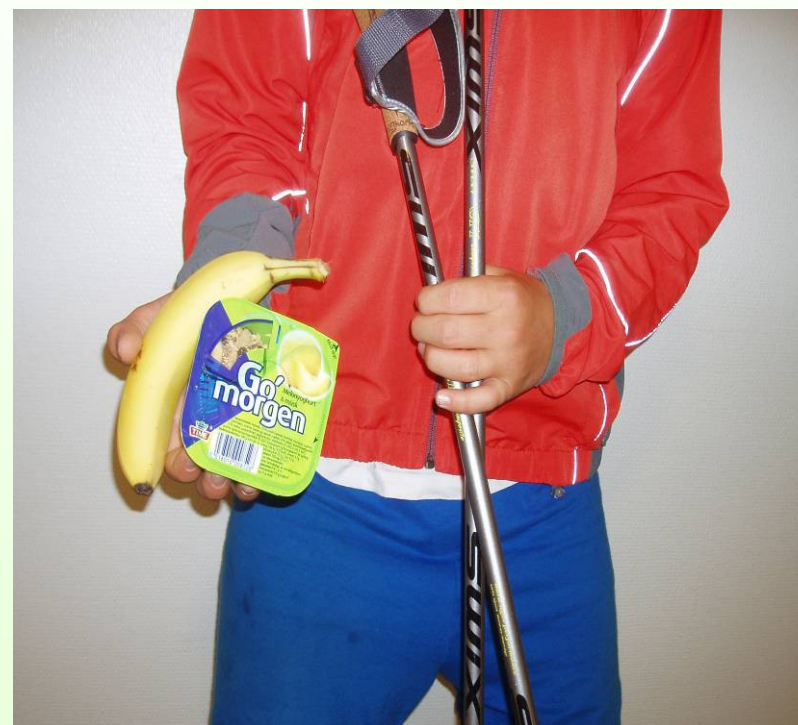

Spis og drikk etter trening

- Etter en treningsøkt er det viktig at kroppen raskt får tilført mat og drikke
  - musklene trenger energi og næringsstoffer til å bygges opp igjen etter treningen
- Spis et måltid innen 1 time etter treningen
  - 1 banan eller annen frukt
  - 1 yoghurt
  - 1 stort glass appelsinjuice
  - 1 brødskive med pålegg
  - Kornblanding med lettmelk

OLYMPIATOPPEN

Væskeinntak

Både Martin og Rebekka vil ha gode resultater på idrettsbanen, og vil vite:

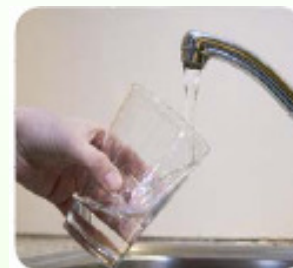
Hvor mye drikke trenger kroppen for å prestere best mulig?

Vann

- Uten drikke duger helten ikke!
- Kroppen består av 60% vann
- For å kunne prestere bra på trening og i konkurranser må kroppen få nok væske
- Når du svetter mye, trenger du ekstra mye væske
- Når det er varmt, trenger du mer væske

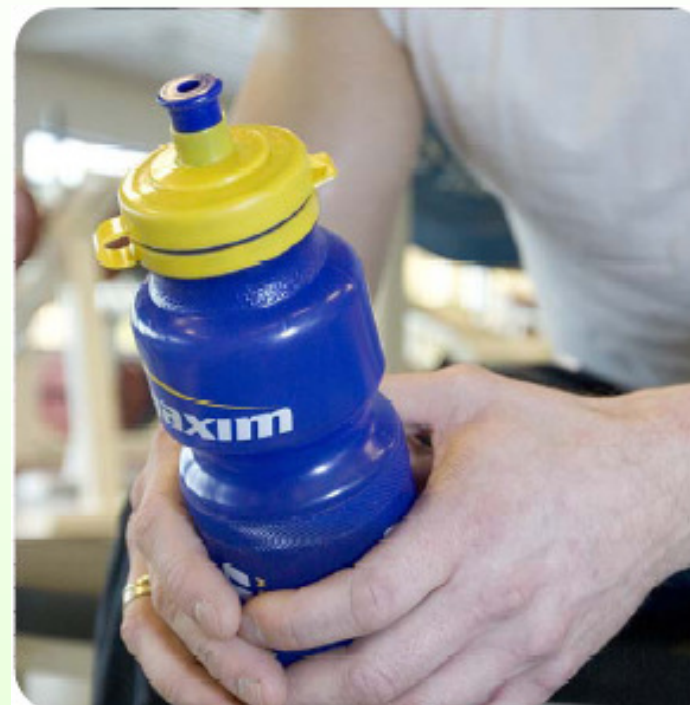

Væskebehov

- Utenom trening bør du drikke minst 2 liter hver dag
- Vann er den beste tørstedrikken!
- Idrettsutøvere må drikke under og etter trening for å erstatte væsketapet som skjer under treningen
- Start å drikke med en gang treningen begynner og drikk litt av gangen med korte mellomrom

Oppsummering: idrettskosthold

- En god idrettsutøver planlegger kostholdet sitt på samme måte om han/hun planlegger treningen sin
- Hvilken mat idrettsutøveren spiser er avgjørende for hvor mye energi kroppen har under trening og konkurranse

Konklusjon: Idrettskosthold

- Spis variert i minst 4-6 måltider per dag. Idrettsutøvere trenger mye karbohydrater i form av grove brødkiver, korn, pasta, ris, potet, frukt og grønnsaker
- Godteri, snacks og brus passer i helgene og ikke som en del av et daglig idrettskosthold!

